

УДК 657.1:004

Яценко Олександр Володимирович

професор, доктор економічних наук,

професор кафедри обліку і фінансів

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Yatsenko Oleksandr

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Accounting and Finance

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

ORCID: 0000-0002-7756-4125

Лаврова-Манзенко Олена Олексіївна

доцент, кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку і фінансів

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Lavrova-Manzenko Olena

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Accounting and Finance

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

ORCID: 0000-0003-1320-6940

Маркова Анна Сергіївна

магістрант кафедри обліку і фінансів

Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Markova Anna

Master's Student of the Department of Accounting and Finance

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

**ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В
ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ
ACCOUNTING SUPPORT FOR SETTLEMENT OPERATIONS IN A
DIGITAL ENVIRONMENT**

***Анотація.** У статті досліджено теоретичні та методичні засади облікового забезпечення розрахункових операцій у цифровому середовищі. Акцентовано увагу на зміні економічної сутності розрахунків, які трансформуються з грошових потоків у багатовимірні інформаційні транзакції. Обґрунтовано концепцію інтегрованої інтелектуальної облікової системи, що поєднує можливості штучного інтелекту, блокчейн-технологій, великих даних та відкритого банкінгу. Запропоновано підхід, за яким електронна транзакція виконує три функції: облікову, контрольну та аналітичну.*

***Ключові слова:** цифровий облік, розрахункові операції, інтегрована облікова система, штучний інтелект, блокчейн, електронна транзакція.*

***Summary.** The article explores the theoretical and methodological foundations of accounting support for settlement operations in a digital environment. It emphasizes the transformation of the economic essence of settlements from monetary flows into multidimensional informational transactions. The concept of an integrated intellectual accounting system is substantiated, combining the capabilities of artificial intelligence, blockchain technologies, big data, and open banking. The proposed approach considers an electronic transaction as performing three functions: accounting, control, and analytical.*

***Key words:** digital accounting, settlement operations, integrated accounting system, artificial intelligence, blockchain, electronic transaction.*

Постановка проблеми. Цифрова трансформація економіки радикально змінила характер фінансово-господарських процесів, перевівши значну частину розрахункових операцій у площину електронних взаємодій. У сучасних умовах інформаційного суспільства розрахунки набувають форми інтегрованих цифрових транзакцій, що здійснюються через автоматизовані системи банків, фінтех-платформи та електронні сервіси. Внаслідок цього зміст, структура та методика бухгалтерського обліку розрахункових операцій істотно трансформуються, формуючи нові вимоги до достовірності, швидкості та аналітичності облікової інформації.

Проблематика облікового забезпечення розрахункових операцій у цифровому середовищі набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, коли електронні платіжні інструменти стають не лише технічним рішенням, а й засобом фінансової стабільності, контролю грошових потоків і забезпечення прозорості господарських зв'язків. З одного боку, цифрові технології забезпечують безперервність розрахунків навіть у кризових умовах, з іншого — породжують ризики інформаційної безпеки, дублювання операцій і помилкової ідентифікації об'єктів обліку.

Сучасна система бухгалтерського обліку стикається з необхідністю переосмислення традиційних підходів до відображення розрахункових операцій. Якщо в класичній моделі обліку розрахунки були здебільшого документально підтвердженими грошовими потоками між контрагентами, то у цифровій економіці вони реалізуються через автоматизовані електронні канали, де відсутність матеріального носія інформації компенсується електронними підтвердженнями, токенами або записами в блокчейні. Це зумовлює появу нових облікових об'єктів — електронних грошей, цифрових гаманців, віртуальних рахунків, смарт-контрактів тощо.

Аналіз джерел і публікацій. Питання цифровізації облікових процесів розглядаються у працях вітчизняних дослідників, зокрема таких

як: Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О., Бунда О., Матюха М., Назарова І., Кравченко М., Сідельов П., Кудлаєва Н.. Їхні підходи демонструють, що цифрове середовище не лише змінює техніку обліку, а й формує нову філософію управління фінансовими потоками — від документування операцій до стратегічної аналітики. Утім, в українській науковій площині питання системного узгодження цифрових платіжних механізмів і бухгалтерського обліку залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює наукову новизну цього дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних і методичних засад облікового забезпечення розрахункових операцій у цифровому середовищі, визначенні його ключових елементів, механізмів інтеграції електронних платіжних систем у бухгалтерські інформаційні платформи та формуванні пропозицій щодо удосконалення облікової політики підприємств.

Виклад основного матеріалу. У сучасній фінансовій системі розрахункові операції виступають центральним елементом кругообігу капіталу, оскільки саме через них реалізується процес обміну, розподілу та споживання вартості. Економічна сутність розрахункових операцій полягає у здійсненні взаємних зобов’язань між суб’єктами господарювання, що оформлюються у вигляді грошових або електронних трансакцій. Традиційно ці операції охоплюють платежі між підприємствами, банками, бюджетом, працівниками та іншими контрагентами, однак у цифровому середовищі їхня природа набуває нових ознак: віртуальності, автоматизації та багаторівневої інтегрованості.

Згідно з підходами, сформульованими у працях Десятнюк О., Крисоватого А. та Птащенко О., розрахункові операції в цифровій економіці можна класифікувати за видами платіжних інструментів (готівкові, безготівкові, електронні, криптографічні), за технологічними формами (еквайринг, QR-платежі, блокчейн-розрахунки), а також за

суб'єктами (B2B, B2C, G2B) [1]. Така багатовимірна класифікація дозволяє встановити чіткі межі облікових процедур, визначити субрахунки та форми аналітичного узагальнення даних.

Суттєвою рисою цифрових розрахунків є поява проміжного інформаційного шару — електронного платіжного середовища, що виконує роль одночасно й фінансового, й облікового посередника. Внаслідок цього частина операцій більше не має фізичного відображення у банківських виписках, а здійснюється у вигляді електронних записів у базах даних платіжних систем. Це зумовлює необхідність фіксації таких операцій у бухгалтерському обліку через механізми електронного документування, електронних підтверджень і токенів верифікації.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] визначає принцип документального підтвердження господарських операцій, однак цифрова реальність вимагає перегляду його трактування. Електронні документи, сформовані в платіжних системах, ERP-програмах або банківських застосунках, мають рівнозначну юридичну силу з паперовими носіями, якщо вони підписані КЕП (кваліфікованим електронним підписом). Таким чином, первинна інформація в цифровому середовищі набуває форми електронного файлу, який зберігає всю історію змін та містить метадані, що забезпечують доказову базу при аудиторській чи податковій перевірці.

Науковці, зокрема Бунда О. та Матюха М., підкреслюють, що цифровізація обліку супроводжується зміною філософії бухгалтерського мислення: від контролю за правильністю записів — до управління інформаційними потоками [3]. Це означає, що бухгалтер має виступати не лише обліковцем, а й аналітиком даних, який забезпечує узгодженість між транзакційними системами, банківськими інтерфейсами та системою внутрішнього контролю.

Ідентифікація об'єктів обліку є методологічною основою достовірності фінансової інформації. У традиційній парадигмі об'єктами розрахунків виступають дебітори, кредитори, грошові кошти на рахунках і в касі. Проте у цифровому середовищі виникають нові об'єкти: електронні гроші, цифрові гаманці, віртуальні рахунки, а також інструменти фінтех-компаній (API-платформи, токени автентифікації, електронні платіжні посилання).

Згідно з Законом України «Про платіжні послуги», електронні гроші це: «одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатоцільового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей» [4]. Таким чином, у бухгалтерському обліку вони мають бути відображені не лише як фінансовий інструмент, а як окремий вид активу з високим ступенем ліквідності та цифровою природою. Це вимагає розроблення оновлених методичних рекомендацій щодо застосування рахунків класу 33 «Інші кошти» або створення спеціальних субрахунків для електронних грошей.

На теоретичному рівні цифрові об'єкти обліку характеризуються подвійною сутністю: інформаційною (запис у базі даних) і фінансовою (вартісне зобов'язання). Саме ця дуальність зумовлює необхідність формування комбінованих методик їхнього обліку, що поєднують бухгалтерські принципи (документальність, подвійний запис, оцінку) з принципами кібербезпеки та верифікації даних.

Розрахункові операції у цифровому середовищі слід розглядати не лише як бухгалтерські події, а як інформаційні транзакції з правовим і контрольним змістом, які формують новий рівень прозорості та аналітичної спроможності системи фінансового управління. Таким чином,

цифровий облік розрахунків виконує інтеграційну функцію між бухгалтерією, фінансовими інститутами та регулятором.

Важливим аспектом є також організаційна імплементація правових норм. У межах цифрової інфраструктури підприємства виникає необхідність створення спеціалізованих обліково-аналітичних центрів, відповідальних за інтеграцію даних із платіжних сервісів (LiqPay, WayForPay, Portmone, NovaPay) до бухгалтерських систем. Саме на цьому рівні формується єдність нормативної вимоги та технологічної реалізації: обліковий запис створюється автоматично, але залишається юридично значущим, оскільки підтверджений електронним підписом і логом транзакції.

Розвиток цифрової економіки зумовив фундаментальні зміни в методиці бухгалтерського обліку розрахункових операцій. Якщо в традиційній обліковій парадигмі процеси розрахунків обмежувалися банківськими платіжними дорученнями, касовими ордерами або паперовими актами звіряння, то в цифровому середовищі вони трансформуються у складну систему взаємодії між обліковими, платіжними й аналітичними платформами. Сучасна методика відображення розрахункових операцій базується на інтеграції трьох складових: нормативно-правової, інформаційно-технологічної та власне бухгалтерської, що потребує переосмислення принципів і технічних прийомів ведення обліку.

Сутність методичного підходу полягає у встановленні взаємозв'язку між економічним змістом операції, формою її реалізації в електронному середовищі та способом відображення у бухгалтерських реєстрах. У сучасній практиці облікове відображення розрахунків охоплює не лише обіг грошових коштів на рахунках, а й транзакції з електронними грошима, мобільними переказами, QR-платежами, операціями через інтернет-еквайринг, розрахунки з використанням токенизованих активів або

платіжних посилань. Кожен із цих інструментів породжує обліковий факт, який має бути зафіксований відповідно до принципів безперервності, достовірності та контрольованості [5].

Методологічна основа бухгалтерського відображення розрахункових операцій у цифровому середовищі ґрунтується на положенні, що інформація в обліку має бути достовірною, порівнянною та доречною, а господарські операції — повністю відображеними у періоді їх здійснення. Проте, у випадку електронних розрахунків, момент визнання операції нерідко визначається не фактом зарахування коштів, а підтвердженням платіжної системи чи банку про проведення транзакції. Саме це зміщення моменту фіксації господарського факту потребує адаптації облікових методик до режиму реального часу.

Важливою особливістю сучасного етапу є формування електронного документування розрахункових операцій. Усі дані про платіж, підтвердження, комісії чи зворотні транзакції формуються у вигляді цифрових файлів, що зберігаються у хмарних сервісах або внутрішніх базах ERP-систем. Такий електронний документ, підписаний КЕП, має юридичну силу, рівнозначну паперовому документу, і підлягає включенню до складу первинних облікових записів. При цьому бухгалтерська система має бути технічно здатною зчитувати такі дані, автоматично формувати відповідні проведення та звіряти залишки за рахунками. Це змінює саму логіку облікової роботи — від ручного внесення операцій до інтеграційного принципу, за якого облік і платіж відбуваються одночасно.

З методичної точки зору, особливої ваги набуває узгодження аналітичного обліку з системами фінансового моніторингу та контролю ризиків. Відповідно до вимог Національного банку України, кожна електронна транзакція повинна мати унікальний ідентифікаційний код, що дає змогу відстежувати її рух у межах ланцюга операцій і забезпечує превентивний контроль за фінансовими потоками [6]. Це створює основу

для формування інтегрованого середовища бухгалтерського обліку, у якому інформація з банківських API автоматично підключається до облікових систем підприємства (наприклад, BAS ERP, SAP, FinDocs).

Одним із ключових завдань сучасної методики є забезпечення співвіднесеності цифрових транзакцій із принципом обачності та оцінки. В умовах, коли електронні гроші можуть тимчасово знецінюватися через коливання курсів або технічні затримки, необхідним стає застосування методів поточної переоцінки електронних активів. Такий підхід відповідає положенням МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», який визначає, що фінансові активи мають оцінюватися за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю залежно від мети їх утримання. Для підприємств, що здійснюють значний обсяг цифрових розрахунків, це означає необхідність створення резервів під технічні ризики, комісійні втрати або затримки переказів.

Окремого розгляду потребує питання автоматизації процесу обліку розрахункових операцій. Традиційні методи ведення бухгалтерських журналів поступаються місцем цифровим платформам, у яких облік інтегрований із платіжними шлюзами. Автоматизовані системи (зокрема, LiqPay Business, WayForPay Business Cabinet, Monobank API, NovaPay Business) дозволяють здійснювати синхронізацію транзакцій із бухгалтерськими записами у режимі реального часу. Це усуває часовий розрив між здійсненням операції та її відображенням в обліку, а також підвищує точність фінансової інформації.

Методично доцільним є також упровадження концепції інтелектуального обліку, заснованої на застосуванні алгоритмів штучного інтелекту для виявлення аномалій у розрахункових потоках. Такі системи здатні аналізувати тисячі транзакцій, автоматично ідентифікуючи підозрілі операції, що не відповідають звичному фінансовому профілю

підприємства. Цей підхід поєднує функції обліку, аудиту та внутрішнього контролю, створюючи єдину інформаційну базу для управлінських рішень.

Важливим методичним аспектом є й побудова системи внутрішнього контролю за достовірністю електронних розрахунків. Вона передбачає регулярне звіряння даних із банківськими виписками, логами платіжних сервісів і бухгалтерськими регістрами. У межах цифрової бухгалтерії така процедура може бути реалізована через автоматизовані звірки, що дозволяють виявляти розбіжності у режимі «онлайн». Таким чином, внутрішній контроль стає інтегрованою функцією самого облікового процесу, а не окремим етапом перевірки.

Загалом методичні підходи до відображення розрахункових операцій у цифровому середовищі демонструють еволюцію від статичної системи записів до динамічної системи аналітики. Бухгалтерський облік перетворюється на активний елемент управлінського процесу, що забезпечує не лише облік, а й аналіз, прогнозування й оцінку ефективності грошових потоків. У цьому контексті облік виконує інтеграційну функцію, поєднуючи технології фінансового моніторингу, контролю ризиків і звітності в єдиному інформаційному контурі.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що методичне забезпечення обліку розрахункових операцій у цифровому середовищі формує новий рівень узгодженості між бухгалтерськими принципами та технологічними інноваціями. Його особливість полягає у трансформації класичних методів фіксації господарських операцій у модель цифрового обліку транзакцій, у якій кожен платіж виступає одночасно бухгалтерським записом, аналітичним сигналом і об'єктом контролю. Саме така інтегрована модель забезпечує не лише точність облікових даних, а й підвищує загальну ефективність фінансового управління підприємствами в умовах цифрової економіки.

Проблема вдосконалення облікового забезпечення розрахунків у цифровій економіці полягає в тому, що сучасні інформаційні системи функціонують автономно, а облік часто залишається фрагментованим, відокремленим від платіжних процесів. Внаслідок цього спотворюється принцип синхронності бухгалтерських даних, що веде до затримок у відображенні грошових потоків, помилкової класифікації операцій або дублювання записів. Тому першочерговим напрямом модернізації є інтеграція облікових, банківських і платіжних платформ у єдину інформаційно-аналітичну систему, побудовану за принципом єдиного запису з багаторівневим контролем.

Одним із ключових інструментів удосконалення виступає ERP-система нового покоління, здатна об'єднати фінансовий, бухгалтерський, аналітичний і платіжний контури. У межах такої системи кожна транзакція проходить не лише бухгалтерське проведення, а й автоматичну ідентифікацію за кодом контрагента, типом операції, податковим статусом і ризиковим рівнем. Українські підприємства, які використовують SAP Business One, Microsoft Dynamics 365, BAS ERP або FinDocs, демонструють практичну можливість автоматизованого формування бухгалтерських записів у момент здійснення платежу. Це дозволяє значно скоротити людський фактор, підвищити точність фінансової інформації та зміцнити внутрішній контроль.

Водночас глибокий рівень цифровізації розрахункових операцій неможливий без упровадження технологій штучного інтелекту (AI) у систему облікового моніторингу. Інтелектуальні алгоритми здатні здійснювати аналітичну ідентифікацію транзакцій, визначаючи їхню сутність, належність до певного виду діяльності та рівень ризику. Наприклад, системи на базі нейронних мереж дозволяють автоматично розпізнавати платіжні операції, що мають ознаки фіктивності або неповного підтвердження. Це суттєво посилює функцію попереднього

контролю та підвищує надійність фінансової звітності. Впровадження таких механізмів у бухгалтерський облік забезпечує перехід від реактивного до прогностного управління розрахунковими потоками, коли система не лише фіксує факт операції, а й передбачає можливі відхилення чи порушення.

Значну роль у формуванні нової архітектури облікового забезпечення відіграє блокчейн-технологія, яка забезпечує унеможливлення фальсифікації даних і створює систему незмінних електронних реєстрів. Використання розподілених реєстрів у бухгалтерському обліку дозволяє фіксувати кожну розрахункову операцію в цифровому ланцюгу, що гарантує прозорість і контрольованість усіх фінансових транзакцій. У світовій практиці такі рішення уже реалізуються у системах Smart Ledger (Велика Британія) та FIBRChain (Естонія), а для України перспективним є запровадження аналогічних технологій у системах фінансового контролю Державної казначейської служби та НБУ. Наявність блокчейнових записів у бухгалтерських базах створює передумови для аудиту в реальному часі (Real-time audit), коли зовнішній або внутрішній аудитор має доступ до достовірних, незмінних даних без затримок [7].

Важливим кроком у напрямі удосконалення є застосування концепції Open Banking — відкритої банківської інфраструктури, що забезпечує прямий обмін даними між банками, платіжними сервісами та бухгалтерськими системами підприємства. У межах відкритих API-протоколів бухгалтерські програми можуть автоматично отримувати дані про надходження, комісії та перекази, формуючи бухгалтерські проведення без участі бухгалтера. Це дозволяє підвищити швидкість фінансового циклу, зменшити ризики дублювання записів і досягти повної відповідності між бухгалтерськими регістрами та банківськими виписками [8]. З практичного погляду, Open Banking створює основу для

автоматичного податкового обліку, де кожен електронний платіж одночасно стає об'єктом бухгалтерського, податкового та аналітичного відображення.

Суттєвим резервом підвищення ефективності облікового забезпечення є впровадження системи великих даних (Big Data) у процес управління розрахунковими потоками. Застосування аналітичних інструментів обробки великих масивів фінансової інформації дозволяє виявляти закономірності платіжної поведінки контрагентів, прогнозувати рух коштів і моделювати сценарії грошових потоків підприємства. У контексті бухгалтерського обліку Big Data слугує не лише інструментом аналітики, а й засобом підвищення достовірності звітності, адже на її основі можливо формувати аналітичні індикатори ризиків неплатежів, затримок чи шахрайських дій [9]. Для українських підприємств перспективним є використання таких рішень, як Power BI, Qlik Sense та Google Data Studio, інтегрованих у внутрішню облікову систему.

Важливо зазначити, що вдосконалення облікового забезпечення цифрових розрахунків не може відбутися без модернізації нормативно-методичного підґрунтя. Національні стандарти бухгалтерського обліку поки що не містять чіткого опису електронних активів, операцій із цифровими грошима та криптографічними засобами розрахунків. У зв'язку з цим доцільним є розроблення спеціального методичного положення НБУ та Мінфіну щодо обліку електронних платіжних операцій, яке б унормувало порядок визнання електронних грошей, відображення комісій, втрат, технічних переказів та їхнього контролю. Таке положення повинно враховувати стандарти МСФЗ 9 і рекомендації OECD щодо цифрових фінансових активів, забезпечуючи єдність бухгалтерського і податкового трактування.

З організаційної точки зору перспективним є створення на підприємствах централізованих обліково-аналітичних центрів, що

виконують функції контролю, перевірки й оптимізації розрахункових процесів. У межах таких центрів зосереджуються функції фінансового моніторингу, електронного документообігу, аналітики та внутрішнього аудиту. Це дозволяє не лише забезпечити централізований облік усіх транзакцій, а й створити єдине сховище даних для управлінської звітності, що підвищує стратегічну гнучкість підприємства в умовах ринкової турбулентності.

Важливо, що впровадження технологічних інновацій не може бути самоціллю — воно повинно супроводжуватися глибокими змінами у професійній культурі облікових служб. Роль бухгалтера трансформується з виконавця облікових процедур у аналітика даних і координатора цифрових процесів, який володіє знаннями в галузі інформаційних систем, фінансової аналітики та кібербезпеки. Це означає, що майбутнє бухгалтерського обліку тісно пов’язане з міждисциплінарною інтеграцією, де домінують компетенції в галузі цифрового права, фінтеху, аналітики даних і стратегічного управління.

Удосконалення облікового забезпечення розрахункових операцій має ґрунтуватися на принципах автоматизації, аналітичності, достовірності та інституційної сумісності. Ці принципи забезпечують не лише ефективність, а й прозорість фінансових процесів, формуючи довіру між підприємствами, банками та контролюючими органами. Особливої актуальності вони набувають для України в умовах війни та післявоєнного відновлення, коли цифрові фінансові інструменти стають базовою інфраструктурою фінансової стійкості держави (табл. 1).

Таблиця 1

Структура моделі інтегрованої облікової системи

Компонент системи	Зміст компонента	Роль у системі
Інформаційне середовище	Платіжні системи, ERP, API, блокчейн, хмарні сервіси	Формує інфраструктуру даних і передачі облікової інформації

Технологічні платформи	Open Banking, AI, Big Data, Smart Ledger, Fintech	Забезпечує технологічну реалізацію автоматизації обліку
Облікові об'єкти	Електронні гроші, цифрові гаманці, токени, смарт-контракти	Є предметом та об'єктом бухгалтерського спостереження
Методи фіксації операцій	Електронні документи, КЕП, API-логи, блокчейн-записи	Гарантує юридичну силу та достовірність облікових фактів
Правове забезпечення	МСФЗ, Закон про бухгалтерський облік, рекомендації НБУ та OECD	Забезпечує нормативну відповідність цифровим трансакціям
Аналітична функція	Оцінка ефективності трансакцій, сценарне моделювання, ВІ-аналітика	Надає інструменти для прийняття управлінських рішень
Функція контролю	Онлайн-звірки, лог-файли, резерви на ризики, Smart-аудит	Підвищує фінансову безпеку та достовірність даних
Функція прогнозування	AI-алгоритми, що виявляють відхилення у поведінці контрагентів	Дозволяє передбачити ризики та оптимізувати грошові потоки
Автоматизація	Інтеграція бухгалтерських і платіжних систем у режимі реального часу	Усуває часові розриви між обліком і платежами
Цифрова ідентифікація	Унікальні коди трансакцій, цифрові підписи, верифікація даних	Забезпечує прозорість і контроль у цифровому середовищі
Методичні підходи	Принцип єдиного запису, подвійна природа цифрових активів	Синхронізує економічну суть, цифрову форму та бухгалтерський запис
Інституційна інтеграція	Централізовані обліково-аналітичні центри, цифрові підрозділи	Гарантує цілісність, узгодженість і гнучкість облікової системи

Отже, сформована у цьому дослідженні концепція удосконалення облікового забезпечення розрахункових операцій у цифровому середовищі полягає у створенні інтегрованої інтелектуальної облікової системи, яка поєднує технології штучного інтелекту, блокчейну, великих даних і відкритого банкінгу, забезпечуючи повну синхронізацію між платіжними сервісами, бухгалтерськими записами та контролюючими структурами. У межах цієї системи електронна трансакція виступає не просто обліковим фактом, а багатовимірним елементом фінансової аналітики, що дозволяє

одночасно здійснювати облік, контроль, прогнозування й оцінку ефективності.

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку не повинна розглядатися як технічна модернізація, а як методологічна еволюція, яка інтегрує бухгалтерський процес у структуру управління підприємством, забезпечуючи прозорість, аналітичність і стійкість фінансових рішень [10]. Саме таке бачення формує основу для переходу до нового етапу розвитку української облікової науки — Accounting 4.0, у якому цифровий облік розрахункових операцій стає фундаментом фінансової довіри, інституційної стійкості та економічного розвитку.

Висновки. Трансформація фінансової системи під впливом цифровізації формує якісно нову модель бухгалтерського обліку, у якій традиційні методи документування, узагальнення й контролю доповнюються алгоритмами автоматизованої обробки даних, електронної верифікації та інтелектуального аналізу транзакцій. Економічна сутність розрахункових операцій значно розширюється за рахунок цифрової природи обігу коштів. Електронні розрахунки, що відбуваються через платіжні платформи, системи інтернет-еквайрингу, цифрові гаманці та блокчейн-мережі, стали не лише технічним інструментом, а й самостійним об’єктом бухгалтерського спостереження. Вони характеризуються такими властивостями, як віртуальність, миттєвість, автоматизованість і підвищений рівень аналітичності, що зумовлює потребу у зміні підходів до їх облікового відображення. Таким чином, запропонована в дослідженні концепція розглядає розрахункові операції не як пасивний процес руху коштів, а як інформаційний потік, який формується, фіксується та аналізується у межах інтегрованої цифрової інфраструктури.

Важливим практичним результатом є обґрунтування концепції автоматизованого цифрового обліку, заснованої на синхронізації бухгалтерських систем із платіжними платформами через відкриті API-

протоколи (Open Banking). Такий підхід дозволяє формувати бухгалтерські проведення одночасно з проведенням платежу, що мінімізує ризики затримок, помилок та несанкціонованих втручань. Інтеграція технологій штучного інтелекту у процес обліку розрахунків відкриває можливість прогнозування грошових потоків і виявлення аномалій у платіжній поведінці контрагентів, а впровадження блокчейн-механізмів створює умови для аудиту у режимі реального часу. Це є одним із найперспективніших напрямів розвитку облікової науки, який відповідає світовій тенденції переходу до моделі Accounting 4.0.

На основі узагальнення сучасних теоретичних та практичних підходів сформульовано напрямки удосконалення системи облікового забезпечення розрахункових операцій, що передбачає формування інтегрованої інтелектуальної облікової системи, у якій електронна транзакція виконує одночасно три функції — бухгалтерську (фіксація факту), контрольну (верифікація достовірності) та аналітичну (оцінка ефективності). Такий підхід забезпечує не лише точність і надійність облікових даних, але й створює передумови для їхнього використання в управлінській та стратегічній аналітиці.

Література

1. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Розвиток фінансового інструментарію бізнесу в умовах цифрової інклюзії. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 6 (17). С. 28-37. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.6.3>
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

3. Бунда О., Матюха М. Цифровізація системи бухгалтерського обліку підприємства. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2024. № 6. С. 133–142. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.6.14>

4. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 01.10.2025).

5. Назарова І. Сутність та обліково-інформаційне забезпечення електронних розрахунків. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3. С.123–136. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.123>

6. Про затвердження Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними: Постанова правління Національного банку України від 29.09.2022 № 210. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text> Постанова правління Національного банку України

7. Кравченко М.В. Використання електронних грошей в розрахунках агропідприємств: регулювання та облік. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2024. № 4 (76). С. 44-50. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/76-6>

8. Сідельов П. Моделювання процесів автоматичної звірки даних в електронних платіжних системах на основі методів обробки природної мови. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-102>

9. Андрусак В. М., Хорошилова І. О., Смірнова Н. В. Вплив цифрових технологій на розвиток системи обліку і аудиту в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14697272>

10. Кудлаєва Н. Використання хмарних бухгалтерських сервісів для ведення обліку та податкової звітності. *Соціальний розвиток: економіко-*

правові проблеми. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.9.21>